

Korrektie Instituut Aruba

Voortgang verbeterprogramma 2016 - 2017

Inhoudsopgave

	Voorwoord	3
	Samenvattende conclusie	4
1	Inleiding	5
1.1	Aanleiding	5
1.2	Onderzoek	5
1.3	Doelstelling	6
1.4	Methode	6
1.5	Opzet	6
2	Aanbevelingen CPT	7
2.1	Inleiding	7
2.2	Bevindingen	7
3	Toetsingskader	14
3.1	Inleiding	14
3.2	Aspect rechtspositie	14
3.2.1	Rechtmatige insluiting en ontslag	14
3.2.2	Huisregels	15
3.2.3	Dagprogramma	15
3.2.4	Accommodatie en leefomstandigheden	15
3.2.5	Voeding en winkel	16
3.2.6	Maatschappelijk contact	16
3.2.7	Toegang zorg	16
3.2.8	Straffen en maatregelen	17
3.2.9	Beklag	17
3.3	Aspect Personeel & Organisatie	17
3.3.1	Personele zorg en inzet	17
3.3.2	Communicatie	18
3.3.3	Integriteit	19
3.3.4	Evaluatie	19
Bijlagen		
I	programma inspectie	20

Voorwoord

De Inspectie Veiligheid en Justitie neemt de uitvoerende taken van de Raad voor de Rechtshandhaving (hierna: de Raad) in Caribisch Nederland¹ voor haar rekening. Zij doet dit in nauwe afstemming met de overige Caribische landen die in de Raad zijn vertegenwoordigd: Curaçao en St. Maarten. Het land Aruba maakt geen deel uit van de Raad, maar participeert wel in het justitieel vier partijen overleg (JVO) dat de ministers van justitie van de landen twee keer per jaar in koninkrijksverband met elkaar hebben. In dit overleg worden aan justitie en veiligheid gerelateerde onderwerpen met elkaar afgestemd. In 2014 beoordeelde het CPT² de detentievoorzieningen in de Caribische delen van het Koninkrijk. Zij stelde daarbij vast dat de kwaliteit van deze voorzieningen in Aruba niet voldeed aan de door het CPT gehanteerde normen. Omdat Aruba niet beschikt over een onafhankelijke toezichthouder op het sanctiestelsel, verzocht de minister van justitie van Aruba in het JVO van medio 2015 of de Inspectie Veiligheid en Justitie van betekenis zou kunnen zijn bij de verbetering van de detentievoorzieningen van het land. Begin 2016 bezocht ik de belangrijkste detentievoorziening op Aruba: het Korrektie Instituut Aruba (KIA) en zegde toe dat mijn Inspectie zou bijdragen aan het (toen) voorgenomen verbetertraject voor het KIA door de voortgang daarvan te volgen en te adviseren met betrekking tot verbetermaatregelen. In deze rapportage treft u van deze activiteiten het eerste resultaat aan. Het is een weergave van de bevindingen van twee inspecteurs. De een werkzaam bij mijn Inspectie, de ander werkzaam voor de Raad op St. Maarten. Mijn Inspectie en de Raad werkten bij dit onderzoek nauw samen en komen gelukkig tot de conclusie dat er ten opzichte van mijn bezoek begin 2016 al de nodige verbeteringen zijn gerealiseerd en in gang zijn gezet. Ook stellen de inspecteurs vast dat er onder de medewerkers van het KIA draagvlak is om het door de directie van het KIA ingezette verbetertraject voort te zetten. Om dat te kunnen beoordelen blijf ik de ontwikkelingen met belangstelling volgen.

J.G. Bos
Hoofd Inspectie Veiligheid en Justitie

---

¹ Caribisch Nederland omvat de eilanden Bonaire, St. Eustatius en Saba.

² Committee for the prevention of torture van de Raad van Europa.

Samenvattende conclusie

Het Korrektie Instituut Aruba (KIA) is medio 2016 gestart met een verbetertraject. Een traject dat zich niet alleen richt op de interne organisatie, maar ook op de kwaliteit van de gebouwen en technische voorzieningen, de relatie met stakeholders en de verbinding van 'binnen met buiten'. Onder leiding van een ambitieuze directie werkt een gemotiveerd team hard aan verbeteringen.

Daarmee zijn inmiddels zichtbare resultaten geboekt die zich onder meer tonen in verbetering van de kwaliteit van de verblijfsruimten voor gedetineerden en uitbreiding van het activiteiten aanbod. Zo hebben gedetineerden de mogelijkheid om bij de totstandkoming van die verbeteringen actief betrokken te zijn en er een certificaat van vakbekwaamheid aan over te houden. Vaak een eerste tastbare erkenning in hun (jonge) leven dat zij écht iets kunnen. Dat is waar een justitiële inrichting ook voor is: inzicht bieden in eigenwaarde, naast haar andere functie als instelling voor het uitvoeren van opgelegde maatregelen en straffen.

Een belangrijke uitdaging die er binnen het KIA nog ligt is om de groep medewerkers die gedetineerden beveiligen en begeleiden, het inzicht te bieden dat zij veel toegevoegde waarde kunnen hebben bij het positief beïnvloeden van de personen die aan hun toezicht en begeleiding zijn toevertrouwd. Functionarissen die de inspecteurs spraken toonden vaak een grondhouding die in beginsel goed bij zo'n rol aansluit. Dat biedt perspectief, maar er is ook nog een lange weg te gaan omdat nog niet iedereen binnen de organisatie er zo over denkt.

Het nieuwe formatieplan, waarmee tijdens het onderzoek ook door de vakbonden werd ingestemd, biedt de directie en organisatie een mooi begin om ook op het essentiële punt van stabiliteit en continuïteit in de personeelsbezetting resultaat te boeken. Het plan beoogt nieuwe medewerkers aan te trekken. Hiermee kan het forse verzuim onder – vooral executieve – medewerkers worden teruggedrongen omdat dat vaak gerelateerd is aan overbelasting door het vele overwerk vanwege verzuim en, als gevolg daarvan, onderbezetting.

Tot slot

Uit deze rapportage blijkt dat er nog veel te doen is in het KIA. Als de huidige lijn wordt voortgezet en de regering deze blijft ondersteunen, is er het perspectief dat het KIA op termijn voldoet aan de normen die de Raad van Europa en andere toezichthouders stellen. Handhaving van de uitgezette koers en intensieve betrokkenheid en continuïteit van management zijn daarvoor belangrijke voorwaarden.

1

Inleiding

1.1 Aanleiding

In mei 2014 bezocht het 'European Committee for the Prevention of Torture or degrading treatment or punishment' (CPT)³ het Caribisch deel van het Koninkrijk. Bezoekobjecten waren onder meer de detentievoorzieningen van Aruba, Curaçao, St. Maarten en Caribisch Nederland. De bevindingen van het CPT-bezoek werden vastgelegd in een rapport van 7 november 2014.⁴

Afgezien van de detentievoorziening in Caribisch Nederland (op Bonaire) was het CPT in haar rapportage zeer kritisch over de detentievoorzieningen op Aruba, Curaçao en St. Maarten. Op meerdere aspecten voldeden de voorzieningen in deze landen niet aan de minimale vereisten zoals vastgelegd in de zogenaamde 'standard minimum rules'⁵.

Op verzoek van het justitieel vier partijen overleg (JVO)⁶ van 5 januari 2016 besloot de Raad voor de Rechtshandhaving (hierna: de Raad) en de Inspectie Veiligheid en Justitie (hierna: Inspectie VenJ) in Aruba, Caribisch Nederland, Curaçao en St. Maarten gezamenlijk toe te zien op de voortgang van de uitvoering van de aanbevelingen van het CPT. Het JVO verzocht de Raad en de Inspectie VenJ om daarbij een eenduidig normenkader te hanteren en, zo mogelijk, gelijktijdig te rapporteren⁷ over de opvolging van de aanbevelingen van het CPT beschikbaar te stellen. In mei 2016 stemden de Raad en de Inspectie VenJ het te hanteren normenkader met elkaar af. Kort daarna startte de monitoring per land. Omdat Aruba niet deelneemt aan de Raad is de opzet dat het volgen van de ontwikkelingen aldaar wordt uitgevoerd in een nauwe samenwerking tussen de Inspectie VenJ en de Raad.

1.2 Onderzoek

In mei 2016 bezochten een inspecteur van de Inspectie VenJ en de Raad de detentievoorziening op Aruba, genaamd Korrektie Instituut Aruba (hierna: KIA)⁸, voor de eerste maal. Dit bezoek kan worden beschouwd als een nulmeting. Het tweede bezoek vond plaats in april 2017 en nam drie dagen in beslag. Deze rapportage is de weerslag van dit laatste bezoek. Ook bij dit bezoek was er sprake van een beoordeling door een inspecteur van de Inspectie VenJ en de Raad gezamenlijk.

³ Het CPT is een onderdeel van de Raad van Europa.

⁴ Report tot the government of the Kingdom of the Netherlands on the visit to the Caribbean part of the Kingdom of the Netherlands, adopted on 7 November 2014

⁵ Hierin formuleert de Raad van Europa de minimum-eisen waaraan detentie moet voldoen.

⁶ Minimaal twee keer per jaar overleggen de ministers van justitie van de landen van het koninkrijk met elkaar in het JVO.

⁷ Vanwege een ander verbeterpad van het KIA lopen de rapportages niet parallel.

⁸ Het KIA wordt ook aangeduid als: Institutio Correccion National.

1.3 Doelstelling

Primaire doelstelling van het bezoek is om na te gaan óf en op welke wijze het KIA zich ontwikkelt om te voldoen – of mogelijk al voldoet – aan de door het CPT in haar rapport van 2014 geformuleerde aanbevelingen. In het verlengde hiervan kijken de inspecteurs ook naar de mate waarin het KIA voldoet aan de eisen van het door zowel de Inspectie VenJ als de Raad gehanteerde gezamenlijke toetsingskader⁹.

1.4 Methode

Voor hun bezoek ontvingen de inspecteurs uitgebreide documentatie vanuit het KIA. Vervolgens hadden zij aan de hand van gestandaardiseerde checklijsten in het KIA interviews met zowel medewerkers als gedetineerden. Ook spraken zij met de commissie van toezicht. De gehanteerde checklijsten omvatten voor een deel dezelfde onderwerpen. Zo wordt vanuit meervoudig perspectief (cross-check) informatie verzameld. Uiteraard bekeken de inspecteurs ook de voorzieningen in het KIA. Al deze informatie bijeen leidt tot een gewogen geaggregeerd beeld van de stand van zaken in het KIA ten tijde van het onderzoek.

1.5 Opzet

Deze rapportage geeft in hoofdstuk 2 de actuele stand van zaken weer op de – vaak kritische – kanttekeningen en aanbevelingen uit de CPT-rapportage van 2014. Hoofdstuk 3 gaat in op de door de inspecteurs beoordeelde criteria vanuit het door de Inspectie VenJ en Raad gehanteerde toetsingskader. Met name criteria waarop een wezenlijke verandering ten opzichte van de nulmeting in 2016 kon worden vastgesteld krijgen daarbij aandacht.¹⁰

---

⁹ Zie voor dit toetsingskader: www.raadrechtshandhaving.com.

¹⁰ De nulmeting in 2016 stelde vast dat er zich binnen het KIA geen wezenlijke veranderingen ten opzichte van de bevindingen van de CPT in 2014 hadden plaatsgevonden.

2

Aanbevelingen CPT

2.1 Inleiding

Dit hoofdstuk spiegelt de bevindingen van de inspecteurs aan de CPT-rapportage over het KIA in 2014.

Het blauwe kader omvat de kern van de CPT-kanttekening(en) en/of aanbeveling(en) van 2014. Daaronder staan de bevindingen van de inspecteurs in april 2017 ten aanzien van die kanttekening(en) en/of aanbeveling(en).

2.2 Bevindingen

Kort voor het CPT-bezoek in 2014 vond een incident plaats waarbij door medewerkers veel geweld werd gebruikt jegens een gedetineerde.

Dit incident is onderzocht door de landsrecherche van Aruba en heeft geleid tot disciplinair ontslag van de bij het incident betrokken medewerkers.

De CPT had bemerkingen bij de staat van het gebouw, de bezetting van cellen, verlichting en privacy rond sanitair.

De accommodaties waar gedetineerden verblijven worden in delen van het complex zichtbaar aangepakt. De inspecteurs namen waar dat de deplorabele staat van sommige bouwdelen ten opzichte van de nulmeting verbeterd was. Desondanks valt er nog veel te doen. Op sommige locaties, zoals bij de strafcellen, was de situatie nog gelijk aan de door de CPT beschreven situatie in 2014. Volgens het MT-lid dat verantwoordelijk is voor het onderhoud van het complex is het een forse opgave om het gebouw en de technische installaties in stand te houden. De bouwkwaliteit van het complex is niet bestand tegen de destructieve invloed van zee(zout) en wind.

De inspecteurs vonden het prettig om ditmaal te ervaren dat de open ruimten tussen de gebouwen, zoals luchtplaatsen en transportplein, opgeruimd en overzichtelijk waren. In 2016 was er sprake van aanzienlijke vervuiling wat tot een ontluisterende aanblik leidde. Bovendien was het daardoor lastig om tussen de

vervuiling over de buitenmuur gegooid voorwerpen te traceren. Dat lukt in voorkomend geval nu beter.

De celbezetting die de inspecteurs waarnamen varieerde van één tot twee personen. De mogelijkheid om drie personen op een cel te plaatsen is nog wel aanwezig en zal bij behoefte aan capaciteit ook benut worden. Dat laatste kan ook voortkomen uit renovatiewerkzaamheden. Als een volledige afdeling wordt aangepakt, moeten de gedetineerden tijdelijk elders worden ondergebracht. Op de cellen die de inspecteurs bekeken was elektriciteit beschikbaar en dus ook verlichting. Het sanitair bleek niet overal af te scheiden van de overige accommodatie. WC-spoelingen functioneerden niet altijd en moeten dan met tapwater uit een emmer worden doorgespoeld.

De CPT vond het aanbod aan activiteiten te beperkt en deed de aanbeveling er voor te zorgen dat de gedetineerden ten minste acht uur per dag buiten de cel konden deelnemen aan activiteiten.

De inspecteurs stelden vast dat er vooruitgang is geboekt op de ontwikkeling en introductie van activiteiten. Er zijn echter nog onvoldoende mogelijkheden om de gedetineerden ten minste twee dagdelen van vier uur activiteiten te bieden. Op het moment van de inspectie lagen de arbeidsactiviteiten voor gedetineerden stil en bestonden de geboden activiteiten hoofdzakelijk uit dagelijks luchten en recreëren. De arbeid lag stil, omdat de directie doende was een aantal organisatorische aanpassingen door te voeren met het oogmerk om meer capaciteit voor gedetineerden en meer (financiële) opbrengsten te genereren. Gedetineerden kunnen er werken aan het herstel van auto's, waaronder uitdeuken en spuiten, lassen en krijgen instructie over elektrotechnische installatie. Het is mogelijk om daarvoor een certificaat te behalen. Andere activiteiten liggen in het verschiet, waaronder een textieldrukkerij en een webshop om bedrukte kleding te verkopen. De inspecteurs stelden daarnaast serieuze intenties vast om het aanbod van activiteiten te vergroten en verdiepen met vormings- en trainingsactiviteiten. Er waren in de bibliotheek, naast een forse collectie boeken, sinds kort voorzieningen die de mogelijkheid bieden tot educatie, waaronder computerlessen. Ook bleek een aantal gedetineerden recent een certificaat te hebben gehaald waarmee ze de in het complex werkzame aannemer kunnen assisteren met bouwkundige en elektrotechnische werkzaamheden binnen de muren. Medewerkers die in het verleden verantwoordelijk waren voor het aanbod aan activiteiten uitten zich voorzichtig optimistisch over de huidige initiatieven om het aanbod weer op het oude niveau te brengen.

De directie gaf aan zeer open te staan voor initiatieven van buitenaf die, mits veilig, het activiteitenaanbod zouden kunnen versterken. Dit leidt ertoe dat het voornemen er is om in augustus/september een aantal nieuwe projecten en cursussen te starten, waaronder een normen en waarden project met vrijwilligers van buiten. Al met al lijken de getoonde intenties, mits zij daadwerkelijk gerealiseerd en gecontinueerd worden, perspectief te bieden op verdere verbreding en verdieping van het activiteitenaanbod.

De CPT was van mening dat er maximaal twee jeugdigen een cel met elkaar mochten delen en dat er geen rechtstreeks contact mocht zijn met (jong)volwassen gedetineerden. Jeugdigen zouden moeten

verblijven in een op hun behoeften afgestemde voorziening met een daarbij passend activiteitenaanbod gericht op hun ontwikkeling.

Helaas troffen de inspecteurs niets van wat het CPT op dit punt wenst aan in het KIA. Jeugd bleek te verblijven in 'standaard' cellen, had een minimaal activiteitenaanbod en verveelde zich zichtbaar. Het geheel maakte op de inspecteurs een ontluisterende indruk. Een deel van de jeugd is ondergebracht in een bouwdeel waar ook volwassen gedetineerden verblijven. Hoewel er daar geen sprake is van visueel contact, is er onderling wel veel mondeling contact mogelijk. Het was opvallend dat de volwassen gedetineerden zich jegens de inspecteurs verontrust uitspraken over de omstandigheden van de jeugd in het KIA; zij vonden dat hun eigen omstandigheden en mogelijkheden aanmerkelijk beter waren dan die voor de jeugdigen. Overigens constateerden de inspecteurs dat de bij de jeugd betrokken medewerkers veel meer met hen wilden dan mogelijk was. Zij trokken zich het lot van de jeugdigen zeer aan, maar voelden zich onmachtig om de daad bij het woord te voegen. Datzelfde geldt eveneens voor de directie die, evenals het CPT, pleit voor een volkomen zelfstandige voorziening voor de justitiële jeugdigen. De inspecteurs kunnen dit uitgangspunt alleen maar ondersteunen.

De CPT vond de afdeling voor vrouwelijke gedetineerden schoon, fris en voorzien van passende voorzieningen met uitzondering van het sanitair dat onvoldoende privacy bood.

De vrouwenafdeling bleek verhuisd van binnen de muren naar een gebouw dat net buiten de muren van het KIA ligt. Het is het voormalige 'halfway' huis van waaruit in het verleden mannelijke gedetineerden aan hun reïntegratie werkten. Het oogt er opgeruimd en fris; de vrouwen voelen zich er, gegeven de omstandigheden, op hun gemak. De cellen ogen opgeruimd en het sanitair biedt voldoende privacy. De inspecteurs namen een respectvolle omgang tussen medewerkers en gedetineerden waar.

De CPT deed de aanbeveling dat aan de vrouwen meer zinvolle activiteiten aangeboden zouden moeten worden.

Vanwege de verhuizing naar een locatie buiten de muren zijn er voor de vrouwen meer mogelijkheden voor het ontplooiën van activiteiten.

De CPT maakte zich grote zorgen over de omstandigheden op de individuele begeleidingsafdeling (IBA). Er was sprake van een gebrek aan zorg en activiteiten voor de gedetineerden aldaar.

Hoewel het een momentopname betrof zagen de inspecteurs op de IBA een afstandelijke relatie tussen (beveiligings)medewerkers en gedetineerden; er leek weinig contact en bekendheid met elkaar. Op het aspect gerichte zorg is er sprake van positieve verbetering. Er zijn twee psychologen in vaste dienst die samen met de medische zorgfunctionarissen goed zicht hebben op de zorgbehoeften van de populatie van de IBA. Ondanks deze geconstateerde verbetering kan het

activiteitenprogramma op de afdeling nog meer worden afgestemd op de (individuele) mogelijkheden van de gedetineerden en meer verweven worden met de activiteiten die vanuit zorg-perspectief zinvol worden geacht.

De CPT maakte zich eveneens grote zorgen over de inzet van personeel en dan met name van de functies die op de afdelingen met gedetineerden werken. Er is bij die functies sprake van een hoog verzuim, veel overwerk en daardoor werkstress omdat medewerkers vaak lange dagen maken (en bijgevolg weer verzuimen om op krachten te komen). De CPT vindt dat er maatregelen getroffen moeten worden om dit patroon te doorbreken. Daarnaast moet er aandacht uitgaan naar scholing en vorming, houding en gedrag en de borging daarvan.

Helaas is de door de CPT gesignaleerde situatie op het moment van de inspectie nog niet gewijzigd. De inspecteurs spraken uitgebreid met de (executieve) functionarissen en die bevestigden dat het door de CPT geschetste beeld nog steeds stand houdt. Er is op dit moment weliswaar sprake van een lagere verzuimratio, maar de vicieuze cirkel van verzuim>overwerk>stress>verzuim blijft tot nu toe in stand.

Gelukkig zijn er ook ontwikkelingen zichtbaar die deze cirkel kunnen doorbreken. De belangrijkste daarvan is dat zowel de vakbonden als de minister van justitie (het bevoegd gezag) het door de directie ontwikkelde personeelsplan ondersteunen. Dit betekent dat het huidige personeelsbestand kan worden gesaneerd en uitgebreid. Ook kan er een betere koppeling gerealiseerd worden tussen persoonlijke kwaliteiten en functies binnen de organisatie en worden er nieuwe opleidingen voor personeel ontwikkeld en aangeboden.¹¹ Deze operatie betekent dat er afscheid kan worden genomen van 'fictieve' medewerkers. Medewerkers die 'op papier' verbonden zijn aan het KIA maar, om welke reden dan ook, niet meer inzetbaar zijn. De gesproken medewerkers storen zich aan dit fenomeen en willen graag weten op welke collega's zij daadwerkelijk kunnen rekenen. Een andere ontwikkeling is dat er binnenkort nieuwe medewerkers instromen. Weliswaar moeten zij hun opleiding nog afronden, maar het gegeven dat ze komen biedt perspectief voor een stabielere personeelsinzet. Ook zijn er inmiddels mogelijkheden voor opleiding van het zittende personeel. Recent heeft een aantal medewerkers bijscholing gehad bij het nabij het KIA gesitueerde politieopleidingscentrum¹².

De CPT gaf aan het belangrijk te vinden dat er een protocol komt waarin is geregeld dat bij beperkte beschikbaarheid van medewerkers, de minimale rechten van gedetineerden geborgd zijn.

Volgens de directie is dit thans geregeld en zijn er scenario's waarop men kan terugvallen. En zijn hieromtrent afspraken gemaakt met externen, waaronder het Korps Politie Aruba, zodat snel actie kan worden ondernomen. In juni wordt hiervoor een samenwerkingsovereenkomst door betrokken partijen voor ondertekend.

¹¹ Zie in dit verband ook paragraaf 3.3.1.

¹² De naam wijzigt binnenkort in: Opleidingscentrum Veiligheid en Justitie.

De CPT had relatief een groot aantal bemerkingen bij de organisatie van de psycho-medische zorg in het KIA. Dit varieerde van het gegeven dat aan gedetineerden niet tijdig specialistische zorg kon worden geboden omdat specialisten consulten weigerden wegens het (door de overheid) niet tijdig voldoen van openstaande facturen, tot de constatering dat de inrichtingsarts hoofdzakelijk bezig was met het voorschrijven van dieetvoeding.

Over al deze kritische zaken spraken de inspecteurs met de psycho-medische zorgverleners. Het KIA heeft thans twee fulltime artsen in dienst. De CPT-onderwerpen werden door hen herkend. Volgens de artsen is de door het CPT geschetste problematiek het afgelopen jaar effectief aangepakt. Een aantal vraagt nog om een nadere aanpak, bijvoorbeeld omdat er afhankelijkheid is van medewerking door het ministerie van justitie. De artsen overtuigden de inspecteurs dat zij op de goede weg zijn om de psycho-medische zorg voor gedetineerden een 'upgrade' te geven. Ook de accommodatie waar de medische dienst gehuisvest is wordt aangepakt. Hierdoor ontstaat er – letterlijk – meer bewegingsvrijheid voor de medewerkers. Ook het door de CPT geconstateerde probleem rond de privacy van gedetineerden als het gaat om het verzoek om contact met een psycho-medisch zorgverlener zal op korte termijn worden opgelost. De medisch zorgverleners erkennen dat contact met hen soms moeizaam tot stand komt, omdat sprekersbriefjes door vele handen gaan. Binnenkort zijn zowel privacy als snelheid beter gewaarborgd doordat deze verzoeken dan lopen via een 'medical box' op iedere afdeling, die uitsluitend bestemd is voor contacten met de zorgverleners.

De CPT pleit voor een spoedige (< 24 uur) psycho-medische screening van nieuw binnenkomende gedetineerden.

De psycho-medische zorgverleners screenen nieuw binnenkomende gedetineerden vrijwel altijd binnen 24 uur. Er is daarbij betrokkenheid van een arts.

De CPT heeft bemerkingen bij de afdoening van disciplinaire straffen of maatregelen en de wijze waarop de relevante wetgeving wordt toegepast.

De inspecteurs constateren dat de formele rechtspositie van gedetineerden nog verbeterd kan worden. Zij stellen tevens vast dat gedetineerden aangeven dat er bij de afdoening van rapporten - door de directie - wel rekening wordt gehouden met hun kijk op een kwestie. Desondanks zijn de inspecteurs van mening dat het borgen van de rechtspositie van gedetineerden, en met name de mogelijkheden tot beklag, nog verbeterd zouden kunnen worden. Zij zien hiervoor mogelijkheden bij de commissie van toezicht. Met name de maandcommissarissen kunnen bij de afdoening van klachten een bemiddelende rol hebben tussen KIA en gedetineerden.

De CPT is van mening dat de wetgeving rond de toepassing van afzondering (i.c. plaatsing in de isolatiecel) herzien dient te worden. Daarbij dienen gedetineerden in afzondering de mogelijkheid te hebben

om gedurende hun afzondering contact te kunnen hebben met hun relaties (via bezoek en/of telefonisch).

De inspecteurs stellen vast dat de wet- en regelgeving op dit punt (nog) niet is aangepast.

De CPT liet zich erg kritisch uit over de omstandigheden die zij aantrof bij de straf- en afzonderingscellen. Er was geen sprake van voldoende daglicht en ventilatie. Verder hielden de staat van onderhoud en de hygiëne veel te wensen over en was het niet mogelijk om bij een onverhoopte calamiteit, via bijvoorbeeld een intercom, te communiceren met medewerkers.

Helaas troffen de inspecteurs geen verbetering aan van deze accommodatie; de situatie zoals de CPT deze omschreef troffen zij nog aan. De ruimten zijn totaal ongeschikt voor een verantwoorde tenuitvoerlegging van disciplinaire sancties. De verlichting van de afdeling en cellen is pover, het sanitair lekt en er is geen intercom waarmee contact kan worden gelegd met een bewakingspost. Het is dringend noodzakelijk dat dit deel van het complex spoedig wordt aangepakt.¹³

De CPT was van mening dat psycho-medisch zorgverleners structureel betrokken zouden moeten zijn bij gedetineerden die afgezonderd worden. Zowel bij eerste plaatsing als, bij voortgezet verblijf moeten zij 'een vinger aan de pols' houden.

Het is desgevraagd voor de zorgverleners geen automatisme om zich geregeld op de hoogte te stellen van de conditie van gedetineerden die in afzondering verblijven. Zij zijn op afroep (snel) beschikbaar.

De CPT stelt dat medisch zorgverleners geen rol mogen hebben bij de controle van urine op het gebruik van drugs.

De medisch zorgverleners zijn nog steeds verantwoordelijk voor de uitvoering van urinecontroles.

De CPT pleit voor verruiming van de bezoektijden; in het bijzonder voor gedetineerden met relaties van buiten Aruba. Ook zouden er meer telefoons binnen het KIA beschikbaar moeten komen en zou onderzocht kunnen worden of gedetineerden met minder frequent bezoek van buiten Aruba, via internet (bijvoorbeeld via Skype), contact met hun relaties kunnen onderhouden.

De inspecteurs namen op meerdere plaatsen binnen het complex werkende (kaart) telefoontoestellen waar. De bezoektijden zijn (nog) niet verruimd en bellen via

¹³ De directie liet in haar wederhoor-reactie weten dat de aannemer, belast met de renovatie, eind juli 2017 de renovatie van het strafcellencomplex hoopt af te ronden.

internet is niet beschikbaar. Het is wel mogelijk om in specifieke gevallen in overleg met de maatschappelijk werkers een passende voorziening te treffen.

De CPT beveelt aan om de mogelijkheden tot beklag en de rol van de commissie van toezicht te herzien.

De inspecteurs stellen naar aanleiding van een gesprek met de commissie van toezicht vast dat er op dit punt sprake is van 'work in progress'. Zie hiervoor ook paragraaf 3.2.9.

De CPT pleit voor het instellen van een onafhankelijk inspectieorgaan dat zich jaarlijks op de hoogte stelt van de gang van zaken in het KIA.

Hoewel onderhavig onderzoek van de inspecteurs wellicht niet datgene is wat de CPT beoogt, is in ieder geval duidelijk dat de Arubaanse regering zich openstelt voor extern toezicht en bereid is zich op dit verantwoordelijkheidsgebied te laten beoordelen en adviseren. De inspecteurs zijn in dit verband van mening dat er – samen met een zich momenteel ontwikkelende rol voor de commissie van toezicht – mogelijkheden zijn voor een structureel eerste- en tweedelijns toezicht op het KIA. In een binnenkort vast te stellen uitvoeringsregeling op grond van de nieuwe wet penitentiaire beginselen, bekrachtigt de minister van Justitie de – gewijzigde – positie, rol en bevoegdheden van de commissie van toezicht.

Tot slot

De CPT dringt er in haar rapportage op aan dat de psycho-medische zorgverleners goede nota nemen van lichamelijke kenmerken die duiden op verwonding door geweld.

De inspecteurs zijn op dit aspect van het CPT-onderzoek niet nader ingegaan. Dat geldt ook voor de bemerkingen van het CPT als het gaat om de privacy van de patiënt, de gegevens over medicatie en de wijze van distributie en verstrekking van medicatie. Oordelen hierover liggen op het terrein van toezichthouders die bevoegd zijn toezicht uit te oefenen op psycho-medische zorgverlening.

3

Toetsingskader

3.1 Inleiding

Dit hoofdstuk gaat in op de bevindingen van de inspecteurs bij twee aspecten van het door de Raad gehanteerde toetsingskader.¹⁴ Dit toetsingskader vormt de maatstaf voor het toezicht op de justitiële inrichtingen op de BES-eilanden, Curaçao en St. Maarten. De wetgeving van Aruba op het terrein van de sanctietoepassing sluit hier grotendeels op aan. Het volledige toetsingskader is opgebouwd uit zes aspecten. Elk aspect bestaat uit meerdere criteria die door de inspecteurs beoordeeld worden. Onderstaand komen de twee aspecten aan de orde die de inspecteurs in dit onderzoek specifiek hebben bekeken. Dit sluit aan bij de aanpak die de Raad voor de Rechtshandhaving in de andere (ei)landen en de BES volgt. Volgtijdig wordt daar, per onderzoek, naar twee aspecten van het toetsingskader gekeken. Het gaat in dit onderzoek om de aspecten rechtspositie en personeel & organisatie. De aspecten zijn opgebouwd uit criteria die in het blauwe kader geduid worden. Daarop volgen de bevindingen van de inspecteurs op dat criterium.

3.2 Aspect rechtspositie

3.2.1 Rechtmatige insluiting en ontslag

De inrichting gaat na of de insluiting en het ontslag van de gedetineerde rechtmatig is.

Dit proces wordt door het KIA goed uitgevoerd. De gedetineerdenadministratie werkt met een stabiele personeelsbezetting waarbij alle medewerkers zeer goed op de hoogte zijn van hoe te handelen en hoe zij elkaar moeten vervangen. Ondersteuning vindt plaats met een overzichtelijke en functionele databank waarvan de software al jaren wordt gebruikt en mee-ontwikkelt met de wensen van gebruikers en organisatie. Daarbij wordt nauw samengewerkt met instanties binnen de justitieketen zoals de politie en het openbaar ministerie. Het was een wens van genoemde instanties om ook goed zicht te hebben op de uiterlijke kenmerken van de ingesloten justitiabelen. Sinds enige tijd maakt de gedetineerdenadministratie bij de intake van binnenkomende gedetineerden daarom foto's van bijvoorbeeld

¹⁴ Zie voor dit toetsingskader: www.raadrechtshandhaving.com.

tatoeages en/of littekens en wordt deze informatie toegevoegd aan de interne databank. Het hechte en ervaren team medewerkers heeft goede contacten met alle relevante in- en externe partners en kan hen, evenals de gedetineerden, vrijwel real-time voorzien van de gevraagde informatie. Alle uit te voeren handelingen op deze afdeling ondergaan een cross-check door een collega.

3.2.2 Huisregels

De inrichting beschikt over actuele huisregels die bekend zijn gemaakt aan, en toegankelijk zijn gemaakt voor, gedetineerden.

Bij de intake van gedetineerden ontvangen zij op hoofdlijnen mondeling informatie over de interne gang van zaken. Op de afdeling waar zij geplaatst worden zijn de huisregels beschikbaar in Papiaments, Nederlands, Engels en Spaans. Ten tijde van de inspectie was er net een nieuw vertaalde set huisregels beschikbaar gekomen.

3.2.3 Dagprogramma

Het dagprogramma dient te voldoen aan wet- en regelgeving en een gevarieerd en evenwichtig activiteitenprogramma te bieden voor de gedetineerden.

In hoofdstuk twee is al aangegeven dat het dagprogramma nog onvoldoende gevarieerde activiteiten biedt, maar ook dat het KIA – voor de inspecteurs merkbaar – initiatieven ontplooit om het activiteitenaanbod te verbreden en te verdiepen. Er is onlangs gestart met het aanbod van een sociale vaardigheids-training aan jeugdige gedetineerden en het doel is tevens om het aanbod van educatie uit te breiden met praktische vakken zoals autoschadeherstel, maar zeker ook met computervaardigheid.

3.2.4 Accommodatie en leefomstandigheden

De accommodatie waar gedetineerden verblijven voldoet aan de daarvoor geldende standaarden en de leefomstandigheden in de inrichting zijn hygiënisch.

Op dit punt valt in het KIA nog het nodige te verbeteren. Zoals in hoofdstuk twee vermeld is het begin er, maar moet er tegelijkertijd op dit terrein nog veel worden aangepakt. Een belangrijk verschil ten opzichte van 2016 is dat de directie zich vanuit het departement van Justitie ondersteunt weet met beschikbaarstelling van de nodige middelen om de noodzakelijke verbeteringen van de accommodatie tot stand te brengen.

3.2.5 Voeding en winkel

De voeding die de inrichting verstrekt is afgestemd op de noodzakelijke behoeften van gedetineerden en de inrichtingswinkel biedt een redelijk aanbod tegen een aanvaardbare prijs.

De voeding in het KIA wordt verzorgd door een externe cateraar. Van de kant van de gedetineerden is er kritiek op de aangeboden kwaliteit van warme maaltijden. De inspecteurs proefden een maaltijd en vonden deze acceptabel. De directie uit zich positiever over de cateraar. Het is nu eenmaal onmogelijk om rekening te houden met alle persoonlijke voorkeuren. Op sommige afdelingen (onder andere 'straf') kunnen de gedetineerden zelf voeding bereiden waarvoor zij faciliteiten beschikbaar hebben. Vanuit de medische zorgverleners gaat veel aandacht uit naar gepaste voeding voor de gedetineerden. Met aanpassingen van voeding wordt onder andere het medicatiegebruik teruggedrongen. De cateraar houdt met deze aanpassingen dan goed rekening.

De winkellijst omvat een ruim assortiment aan extra verstrekkingen. Mits een gedetineerde beschikt over voldoende geld heeft hij ruime mogelijkheden om zijn behoeften aan te vullen met bijvoorbeeld rookwaren, persoonlijke verzorgingsmiddelen, snacks en andere voedingswaren.

3.2.6 Maatschappelijk contact

De inrichting biedt gedetineerden in voldoende mate mogelijkheden tot het onderhouden van maatschappelijk contact door middel van relatiebezoek, telefoon, correspondentie en toegang tot andere media.

De gedetineerden kunnen wekelijks bezoek ontvangen en door middel van een kaarttelefoon telefoneren. In sommige (gerenoveerde) huiskamers hangen platte tv-schermen. De onlangs in gebruik genomen computers in de bibliotheek hebben (nog) geen internetaansluiting; er wordt, als gemeld, wel onderzocht of dit mogelijk is.

De bezoektijd kent een wettelijke limiet van 30 minuten per week.

3.2.7 Toegang zorg

De inrichting biedt toegang tot gekwalificeerde medische zorg, inclusief psycho-sociale en tandheelkundige zorg.

Zie hoofdstuk 2, pagina 10 voor de bevindingen op dit criterium. Er kunnen zeker nog verbeteringen plaatsvinden op dit punt, maar de inspecteurs beschouwen de toegang tot basiszorg op orde.

3.2.8 Straffen en maatregelen

De toepassing van straffen en maatregelen is proportioneel en gebaseerd op vastgelegde uitgangspunten.

Het sanctiebeleid (vastgesteld in 2012) biedt een uitgebreide opsomming van op te leggen sancties bij constatering van een fors scala aan feiten. Het is opvallend dat de oplegging van veertien dagen verblijf in de strafcel op deze lijst relatief het vaakst voorkomt. In relatie tot hetgeen over de gedateerde strafcellen in hoofdstuk 2 is vermeld, heeft de oplegging van sancties hoofdzakelijk een vergeldend karakter. De inspecteurs missen een beleidsmatige aanpak die, naast een sanctionerend, ook een regulerend karakter heeft. Bijvoorbeeld een voorwaardelijke straf waarbij met de gesanctioneerde gedetineerde het gesprek wordt aangegaan en waarbij, onder voorwaarden, de tenuitvoerlegging van de sanctie kan wijzigen. Zo'n aanpak kan ook als gevolg hebben dat medewerkers en gedetineerden vertrouwen in elkaar ontwikkelen.

3.2.9 Beklag

De beklag- en bemiddelingsregeling, inbegrepen die met betrekking tot klachten over medische zorg, functioneert naar behoren.

Wettelijk is er (nog) geen regeling over de rol van de commissie van toezicht, dus ook niet over een rol bij klachtafhandeling. De huidige directie staat zeer achter de uitbouw van een mediërende en adviserende rol voor de commissie van toezicht. De rol van de commissie van toezicht is zich aan het ontwikkelen. Eerder fungeerde het als een soort van klankbord op afstand voor de directie. Thans is de focus meer gericht op de interne gang van zaken in het KIA, als een primaire toezichthouder. De leden van de commissie houden spreekuur (voor gedetineerden) in het KIA en dat is steeds beter geregeld: de medewerkers zijn op de hoogte van de komst van een commissielid die in gesprek gaat met gedetineerden.

3.3 Aspect Personeel & Organisatie

3.3.1 Personele zorg en inzet

De inrichting heeft de personele inzet kwalitatief en kwantitatief op orde en stimuleert de betrokkenheid van medewerkers bij de organisatie.

Het op orde brengen van dit criterium is een van de grootse uitdagingen voor het KIA. Al jarenlang is er sprake van een te hoog verzuim van (in het bijzonder) medewerkers die rechtstreeks betrokken zijn bij de begeleiding van, en het toezicht op gedetineerden. Allerlei goede voornemens ten aanzien van vooruitgang van de organisatie strandden –ook in het recente verleden – op onvoldoende beschikbaarheid van gekwalificeerde medewerkers. De huidige directie én het ministerie onderkenden medio 2016 dat het zó niet verder kon. Men ging aan de

slag met een nieuw formatieplan dat kort voor de inspectie ook werd omarmd door de vakbonden. Implementatie van dit formatieplan beschouwen zowel directie als ministerie als een 'conditio sine qua non' voor de verdere ontwikkeling van het KIA. De inspecteurs onderschrijven dit van harte. Graag voegen zij het volgende aan deze mening toe.

Ontkoppeling rang en functie

De inspecteurs namen waar – en kregen bevestigd – dat de personeelsinzet van het KIA plaatsvindt op basis van rang. Uitgaande van die rang bezet een medewerker op basis van het rooster een werkplek. Dit betekent bijvoorbeeld op dag 1 inzet op afdeling A en op dag 2 inzet op afdeling B. Het is voor de executieve medewerkers vrijwel dagelijks een verrassing op welke afdeling zij tewerk worden gesteld. Door het hoge verzuim staat vrijwel nooit vast waar je die dag werkt. Door dit systeem ontstaat er vrijwel ook geen binding met de afdelingen waar men werkt, en dus ook niet met de gedetineerden waar men mee werkt. De inspecteurs achten dit wel noodzakelijk.

Competentiegericht werken

Ontkoppeling van de inzet op basis van rang biedt ook de mogelijkheid om meer aandacht te geven aan competentiegericht werken. Ofwel: er voor zorgen dat de taken van de medewerkers goed aansluiten bij hun mogelijkheden. Zo voorkom je dat functies worden vervuld door medewerkers die daarvoor niet bekwaam of gemotiveerd zijn.

3.3.2 Communicatie

De in- en externe communicatie van de inrichting functioneren naar behoren.

Gegeven de (krappe) personele situatie van de medewerkers werkzaam in de beveiliging en begeleiding van gedetineerden is het op dit moment niet mogelijk om, gescheiden van de operationele dienst, werkoverleg in te roosteren. Dat betekent dat er voor hen geen gestructureerd werkoverleg mogelijk is. Dienstinformatie wordt door afdelingshoofden of ploegcommandanten op ad hoc basis mondeling overgebracht. Een aantal medewerkers waarmee de inspecteurs spraken geeft aan het belangrijk te vinden dat er gestructureerd met elkaar gesproken wordt over de gang van zaken. Er is ook geen intranet waarmee informatie digitaal tussen de verschillende afdelingen kan worden uitgewisseld. De directie is wel voornemens om een intern netwerk te realiseren. De informatiewisseling gaat dus in hoofdzaak in persoon of per telefoon. Op weekdagen is er dagelijks een ochtendrapport waarmee tussen leidinggevend en bijzonderheden worden uitgewisseld. De uitgewisselde informatie nemen zij dan mee naar hun verantwoordelijkheidsgebied.

Sinds juni 2016 staat er wel een heldere communicatiestructuur op papier; de inspecteurs zijn van mening dat die structuur met name voor de management- en overige leidinggevende functies daadwerkelijk functioneert. Vanwege de eerder

genoemde krappe beschikbaarheid van de toezichhoudende functies, is het voor deze functies in mindere mate het geval.

3.3.3 Integriteit

De medewerkers van de inrichting oefenen hun functie integer uit.

Uit het overzicht disciplinaire zaken dat door het KIA vooraf aan de inspecteurs is verstrekt blijkt dat 35 medewerkers betrokken zijn bij één of meerdere disciplinaire kwesties. Dat is een relatief hoog aantal. Het overzicht dateert van medio 2016, het moment dat er in het KIA een andere bestuurlijke wind ging waaien. Het kan dus zijn dat in het overzicht meerjarige kwesties zijn opgenomen. Wat ook de oorzaak is, het aantal kwesties is, gerelateerd aan het aantal medewerkers, hoog. Dat vindt ook de directie die voornemens is het aantal integriteitsschendingen aanzienlijk terug te brengen. Nauwe en doelgerichte samenwerking met het ministerie van justitie (het bevoegd gezag) is daarbij een voorwaarde.

3.3.4 Evaluatie

De inrichting evalueert periodiek de verschillende aspecten van haar functioneren en stelt op basis daarvan beleid en uitvoering bij.

Het KIA is op dit moment nog niet in een zodanige fase dat kan worden teruggeblikt op de effectiviteit van binnen de organisatie doorgevoerde veranderingen. Het bewustzijn dat dat van belang is, is bij de directie zeker aanwezig. Enige tijd na de volledig uitgevoerde personele reorganisatie lijkt een goed moment om intern na te gaan hoe alle aanpassingen uitpakken. Bij de validatie daarvan kunnen de Inspectie VenJ en de Raad zo nodig weer een rol vervullen.

Bijlage

programma inspectie

Programma monitoring KIA Aruba 18-20 april 2017

Dagdeel 1		Dinsdag 18 april 2016
Tijd	Activiteit	Toelichting
13.00	Aankomst inspecteurs + installatie werkruimte	De inspecteurs beschikken gedurende de inspectie graag over een vaste werkruimte. Mogelijkheid tot gebruik smartphone/laptop aldaar gewenst.
13.30 - 15.00 (dit zal waarschijnlijk korter zijn)	Oriëntatie complex	Een rondleiding door het complex ter oriëntatie op de accommodatie door een leidinggevend functionaris van bijv. de beveiliging.
15.15 - 16.30	Kennismaking en interview met MT	Op basis van de eerder toegezonden documentatie voeren de inspecteurs een gesprek met MT-leden.
16.30 - 17.00	Evaluatie dagdeel 1	Inspecteurs koppelen ervaringen met elkaar.
Dag 2		Woensdag 19 april 2017
08.30 - 10.00	Gesprek met gedetineerden	Gesprek met maximaal 5 gedetineerden van verschillende afdelingen die representatief zijn voor

		de populatie in het KIA.
10.30 - 12.00	Gesprek met inrichtingswerkers en beveiligers	Een gesprek met (maximaal 5) vertegenwoordigers uit de executieve functies <i>waarvan tenminste twee leden van de medezeggenschap/vakbond.</i>
12.15 - 13.00	Gedetineerdenmaaltijd	De inspecteurs proeven een maaltijd voor gedetineerden.
13.15 - 14.30	Beoordeling inkomstenproces	De inspecteurs gaan na hoe de inkomstprocedure van gedetineerden vorm krijgt en spreken met de daarbij betrokken functionarissen: administratie, controle bagage, medische intake, inkomstgesprek op afdeling.
15.00 - 16.30	Schouw activiteiten	De inspecteurs gaan na op welke wijze gedetineerden zich gedurende de dag bezig houden: arbeid, onderwijs, recreatie, sport, bibliotheek, luchten, etc.
16.30 - 17.00	Evaluatie dag 2	Inspecteurs koppelen ervaringen met elkaar.
Dagdeel 4		Donderdag 20 april
08.30 - 10.00	Gesprek middle-managers	De inspecteurs spreken met max. 5 leidinggevendenden aan het primair proces over de gang van zaken in de inrichting.
10.00 - 10.30	Schouw bezoek-accommodatie	Korte blik op gang van zaken relatiebezoek.

10.30 - 11.15	Gesprek zorgverleners	De inspecteurs spreken met max. 7 functionarissen die aan gedetineerden zorg verlenen zoals: arts, verpleegkundige(n), psycholoog, geestelijk verzorger, maatschappelijk (sociaal) werker.
12.00 - 13.00	Gesprek/lunch met vertegenwoordigers commissie van toezicht	De inspecteurs lunchen graag met een aantal leden van de commissie van toezicht om hun ervaringen te delen. Locatie Oranjestad
Dagdeel 5		Donderdag 20 april
13.15 - 14.00	Terugkoppeling bevindingen inspecteurs aan de directie	Inspecteurs delen hun voorlopige bevindingen met de directie van het KIA. Evt. in aanwezigheid van de minister van justitie. Locatie Oranjestad

Missie Inspectie Justitie en Veiligheid

De Inspectie Justitie en Veiligheid houdt voor de samenleving, de ondertoezichtgestelden en de politiek en bestuurlijk verantwoordelijken toezicht op het terrein van justitie en veiligheid om inzicht te geven in de kwaliteit van de taakuitvoering en de naleving van regels en normen, om risico's te signaleren en om organisaties aan te zetten tot verbetering. Hiermee draagt de Inspectie bij aan een rechtvaardige en veilige samenleving.

Dit is een uitgave van:

Inspectie Justitie en Veiligheid
Ministerie van Justitie en Veiligheid
Turfmarkt 147 | 2511 DP Den Haag
Postbus 20301 | 2500 EH Den Haag
[Contactformulier](#) | www.inspectie-jenv.nl

Augustus 2017

*Aan deze publicatie kunnen geen rechten worden ontleend.
Vermenigvuldigen van informatie uit deze publicatie is toegestaan,
mits deze uitgave als bron wordt vermeld.*